

(248)

ЮНИ 2026

БР. 06

ЛЪВОВЕ В АЗИЯ
АМИ АКО
СЕ ВЪЗСТАНОВЯТ
ТВЪРДЕ БЪРЗО?

ОКАВАНГО
ТАЙНИТЕ
НА УНИКАЛНАТА
РЕЧНА СИСТЕМА

NATIONAL GEOGRAPHIC

САГРАДА ФАМИЛИЯ

Мечтата на Гауди става реалност

WWW.NATIONALGEOGRAPHIC.BG

ISSN 1312-6571 3.49 € / 6.83 лв.

СЪДЪРЖАНИЕ

4 НА ФОКУС | 8 НАШИЯТ СВЯТ

12

ЗВЕЗДНА НОЩ
НАД БЪЛГАРИЯ

Древната мечта на човечеството да поеме по Млечния път все още граничи с фантазията. Но този звезден път става все по-обозрим и въодушевяващ благодарение на нощната пейзажна астрофотография на един творец мечтател.

20

САГРАДА ФАМИЛИЯ
ДОКОСВА НЕБЕТО

След 144 години базиликата, започната от Антони Гауди, достигна своя връх с огромен кръст, който я прави най-високата църква на планетата. В кулата, която го крепи, се намира „Небесният купол“ – керамично чудо, скрито досега.

52

НАЙ-ДРЕВНАТА
КАРТА НА ГРАД Е
ПОРАЗИТЕЛНО ТОЧНА

На археолозите им били нужни десетилетия да разберат, че тази плочка на 3500 години изобразява гревен град в мащаб. Как обаче създателите ѝ са успели да го постигнат?

54

ОКАВАНГО РАЗКРИВА
ТАЙНИТЕ СИ

Вече повече от десетилетие изследователите усъвършенстват нови методи за проучване и изследване на една от най-големите речни системи в Африка. Едва сега започва да се очертава пълният обхват на това, което са открили.

74

ГРЪЦКИЯТ КАНАЛ,
ЧИЙТО СТРОЕЖ
ОТНЕЛ 2500 ГОДИНИ

След няколко хилядолетия на неуспешни опити Коринтският канал в Гърция най-накрая стана реалност. След което се превърна в туристическа дестинация.

78

ПОСЛЕДНИТЕ
ЛЪВОВЕ ОТ ГИР

Опазването на единствените останали в света азиатски лъвове, в западната част на Индия, е история на успех в областта на опазването на природата. Но какво се случва, когато големите котки станат прекалено много за малкия резерват?

НА КОРИЦАТА

Изглед към Саграда Фамилия след поставянето на коронния кръст, увенчаващ Кулата на Иисус Христос.

Снимка: НУРИЯ ПУЕНТЕС

НА ФОКУС

НАЙ-НОВОТО ОТ НАШИТЕ ФОТОГРАФИ

ДИВИ ЖИВОТНИ

Фотографът **Торбен Данке** насложил 78 различни макроснимки на крило на пеперудата нощно пауново око – всяка направена при малко по-различно фокусно разстояние, за да се получи това хипердетайлно изображение на подобната на око шарка. Данке работи в домашното си студио в Безигхайм, Германия, и си служи с макрофотографията, за да разкрие вълшебни подробности за насекомите. „Дори черните точки, които хвъркат наоколо – казва той, – крият удивителни форми и цветове.“

ЗАНАЯТИ

С дължина близо 5 м от върха на муцуната до края на опашката този макет на юрски ихтиозавър, който похапва подобен на сепия мегатевтис, е дело на датската фирма за модели **10 Tons. Алистър Филип Уайтър** го снимал в работилницата на компанията в Копенхаген. „Усещането е като в едновременно студио за специални ефекти – казва той. – Наоколо е страшна бъркотия, но цари атмосфера на любознателност, любопитство и вълнение.“ Понастоящем моделът е изложен в Природонаучния музей на Цюрихския университет.

НАШИЯТ СВЯТ

ЗАД КУЛИСИТЕ С ХОРА И ПРОЕКТИ НА NATIONAL GEOGRAPHIC

Защо една световно прочута църква отново привлича вниманието ни

→ Въпреки че **Нурия Пуентес** живее само на няколко минути с кола от една от най-прочутите барселонски забележителности, базиликата „Саграда Фамилия“, тя никога не била влизала вътре, преди да снима току-що завършената централна кула за статията в настоящия брой – „Саграда Фамилия докосва небето“ (стр. 20). Реакцията ѝ? „Неподправено благоговение и почуда“ – казва Пуентес, дългогодишен сътрудник на двущерното испанско издание *Viajes National Geographic*. Върховният миг настъпил, когато работниците монтирали последната част от кръста на върха на вече най-високата църква в света – след повече от 140 години строителство. Докато управлявала дрон около шпила – казва Пуентес – развиващата се на монитора сцена сбудила „дълбоки емоции“.

Неочакван поглед отблизо към лъвските владения в Индия

→ Докато нагласявал фотокапан, с който да направи снимки на последните азиатски лъвове в Индия („Последните лъвове от Гир“, стр. 78), живеещият в Мумбай полеви продуцент **Нимит Пандя** получил по-интимна среща, отколкото му се искало. Докато работел заедно с фотографа и Изследовател на *National Geographic* **Стив Уинтър**, Пандя бил клекнал край един водоем в Националния парк „Гир“, когато видял приближаваща се лъвцица – която после се придвижила на няколко крачки от него. „Погледнахме се в очите“ – казва Пандя, преди котката да отскочи настрана. Това била една от най-близките му срещи с най-прочутите обитатели на парка за 15 години като водач на групи и асистент на филмови и фотографски продукции в Гир.

Полевият продуцент Нимит Пандя (в средата) в Гир, заедно с фотографите Стив Уинтър (вляво) и Майк Макгавърн.

СНИМКИ: ИСА БАРИО (ПУЕНТЕС); ЕЛИЗАБЕТ МАКГАВЪРН

Запознайте се с природозащитничка, която помага на хората да живеят с дивите животни

Крити Карант, Изследовател на годината на *Rolex National Geographic* за 2026 г., превръща опазването на дивите животни в ангажимент на общностите.

→ В Индия, когато слон стъпче реколтата или леопард нападне добитък (или още по-лошо – човек), последствията могат да съсипе цели семейства. Освен това могат да разрушат връзките между хора и природа, които са ключови за опазването на дивите животни. По тази причина консервационната биоложка Крити Карант посветила години на разработването на нови стратегии за помощ за хората, които живеят край някои от най-опасните животни на света. Заради тази си работа тя беше обявена за Изследовател на годината на *Rolex National Geographic* за 2026 г. – награда за значителни изследователски и природозащитни приноси сред Изследователите на *National Geographic*.

Като изпълнителен директор на Центъра

за изследвания на диви животни в Бенгалуру Карант е изправена пред парадокс: че Индия, пре- населена с 1,4 млрд. души, е и цитадела на дивата природа – дом на около половината азиатски слонове и приблизително три четвърти от дивите тигри на света. За опазването на тези и други видове – казва тя – са нужни не само место- обитания, но и сърца и умове. — РЕНЕ ЕБЕРСОЛ

Карант и персоналът на Центъра за изучаване на дивите животни използват дрон за оглед на парцели за засаждане на дървета в Карнатака, Индия.

ИЗСЛЕДОВАТЕЛИ НА NATIONAL GEOGRAPHIC

Шарън Гайнъп,

„Последните лъвове от Гир“, стр. 78

Изследовател от 2017 г., Гайнъп пътува до Гуджарат, Индия, за да напише за бъдещето на азиатските лъвове. Двамата с фотографа Стив Уинтър получиха наградата „Елиза Скюдмор“ на Националното географско дружество за Изключително разказвачество за отразяването на тигрите в плен в САЩ.

Стив Уинтър,

„Последните лъвове от Гир“, стр. 78

През своите 35 години снимки за списанието Уинтър е най-известен с отразяването на дивите котки по цял свят. През есента *National Geographic Books* ще публикува ретроспективната му книга *The Big Cats*.

Михаил Минков,

„Импресия на звездното небе над България“, стр. 12

Фотографът, художник и графичен дизайнер

Михаил Минков е носител на много награди от престижни международни конкурси за астро и нощна фотография. През 2023 и 2024 г. беше последователно избран за един от 25-имата най-добри фотографи на Млечния път в света в конкурса *Milky Way Photographer of the Year*. Негови кадри са публикувани в *National Geographic*, *Forbes*, *The Times*, *The Guardian*, *BBC Earth*, *Daily Mail*, *SkyNews*, *Bored Panda* и други.

КОРЕНИ

ФОТО РАЗКАЗ ЗА ХОРАТА И ГОРАТА НА ЗАПАДНИЯ БАЛКАН

→ От 17 юни до края на септември посетителите на Националния природонаучен музей при БАН ще могат да видят фотографската селекция на

Иво Данчев, създадена

в рамките на мащабния проект на *WWF ForestConnect*.

Иво Данчев е фотограф и визуален разказвач, чиято работа изследва връзката между човека и природата, паметта на местата и променящия се пейзаж на България. От 2009 г. работи със списание *National Geographic България*, а в проектите си считава документалната и креативната фотография, търсейки не просто образа, а атмосферата и човешкото присъствие зад него. „Корени“ продължава тази линия и разказва за принадлежността – към място, към памет и към живата тъкан на Балкана.

Изложбата е част от инициативите за отбелязването на 20 години *WWF* България и насочва вниманието към екологичната свързаност и възстановяването на горите в Северозападна България като важна част от Балканско-Динарско-Карпатския коридор.

Изложбата „Корени“ ще бъде открита на 17 юни 2026 г. в Националния природонаучен музей при БАН от 18 ч.

Изложбата „Корени“ представя Северозападна България като пространство на памет, дивост и свързаност между хората и природата. Пейзажът на Западна Стара планина е оформян в продължение на векове от пашата на каракачите и другите местни животновъди като тураците. Техните традиционни пасищни практики са създали характерна мозайка от открити тревни площи, храсталаци и горски петна, която и днес поддържа изключително богато биоразнообразие.

Импресия на ЗВЕЗДНОТО НЕБЕ НАД БЪЛГАРИЯ

Вселената е загадка. Имало я е, преди нас да ни има, ще я има и след нас. Мащабът ѝ надхвърля способността ни да я съпоставим със заобикалящия ни земен свят. Древната мечта на човечеството да поеме по Млечния път все още граничи с фантазията. Но този звезден път става все по-обозрим за един творец мечтател.

Снимки:
МИХАИЛ МИНКОВ

→ **АСТРОФОТОГРАФИЯТА** прави невидимото за окото видимо и разкрива красотата на звездното небе.

Още от гете изпитвам страхопочитание към нощното небе. През последните години посветих голяма част от времето си на улавянето на неговата магия, особено на Млечния път. Часовете, прекарани сам под звездите (без да съм самотен), ми носят спокойствие, смирение и вдъхновение. За съжаление много хора никога не са виждали Млечния път със собствените си очи – преживяване, което трудно може да се опише или забрави. Чрез камерата си улавям детайли и цветове, невидими за окото, а с личния си почерк превръщам кадрите в истории.

Нощната фотография е трудно и комплексно занимание, което изисква търпение, планиране и точни условия – тъмно небе, подходящо време и ясна идея. Трябва да се вземе под внимание фазата на Луната, да се избере интересно място, но далеч от светлинното замърсяване.

Най-силният ми двигател остава изненадата – онзи „ау“ момент, когато на дисплея оживява скритата красота на нощта в цветове и форми. Нашите очи са твърде несвършени да доловят цветовете и формите, които се крият в тъмнината на нощта. Когато натисна копчето на камерата и зачакам времето за експозиция, се вълнувам като малко дете. Именно този миг продължава да ме кара да се чувствам истински жив и щастлив. –МИХАИЛ МИНКОВ

Лунният изгрев и ядрото на Млечния път край нос Емине.

Тази красота трае не повече от 10 минути след като Луната изгрее, преди светлината ѝ да стане твърде силна и Млечният път да избледнее на фона ѝ.

ФОТО СВИДЕТЕЛСТВО

Вляво

Потопената църква край язовир Жребчево. За да заснема този кадър, пътувах над 3 часа от Варна специално за това. Успях да направя кадъра, който исках, и същата нощ се прибрах обратно. Умората беше голяма, но удоволствието от снимките надделя. Топлата светлина, с която е осветена църквата, беше от заключването на колата ми, която беше на няколко метра от мен.

Вдясно

Нарекох този кадър „Космически портал“. Заснех го по време на метеорния поток Персеиди на Арката на свободата край Беклемето. Грижливо планирах кадъра, така че ядрото на Млечния път да бъде точно в отвора на арката и да има фигура за мащаб.

ФОТО СВИДЕТЕЛСТВО

Вляво

Заснех този кадър край село Гела. Бяхме на почивка и една от вечерите излязох да се разходя. Нямах намерение да снимам, но носех техниката си със себе си. Отидох на това красиво място и видях как Луната залязва точно зад дървото и хвърля сянка от него, и веднага извадих камерата. Беше краят на септември и Млечният път се беше изправил гордо точно над дървото.

Вдясно

Да си на точното място в точния момент – така се получи този кадър. Беше топъл юли, разхождах се край морето с идеята да снимам и видях на хоризонта тази красива гръмотевична буря. Светкавиците правеха така, че цялата облачна система светеше като нощна лампа. Трябваше ми интересен преден план и за мое щастие бях близо до любимия ми дънер край плажа на Шкорпиловци, който придаде контраст и завършеност на целия кадър.

Един кадър, който е много специален за мен, тъй като вече няма как да бъде направен или повторен – просто защото полето с лавандула го няма. Да стоиш в тишината на нощта, под Млечния път, заобиколен от уханието на лавандула, е много специално преживяване. Добре, не е толкова романтично, защото има и комари, но въпреки това усещането е неповторимо. Светещите в далечината стълбове са вятърни генератори край Каварна, които придават на кадъра още повече космичност и мистика.

САГРАДА ФАМИЛИЯ ДОКОСВА НЕБЕТО

След 144 години базиликата, започната от Антони Гауди, достигна своя връх с огромен кръст, който я прави най-високата църква на планетата. В кулата, която го крепи, се намира „Небесният купол“ – керамично чудо, скрито досега.

Текст:

СЕРЖИ РАМИС

Снимки:

НУРИЯ ПУЕНТЕС

Силуетът на Саграда
Фамилия, гледан тук
откъм фасадата
„Страстите Христови“,
се издига величествено
под утринните лъчи на
Барселона. Завършването
на Кулата на Иисус
Христос заедно с кръста,
който я увенчава, сбъдна
мечтата на Гауди,
променяйки завинаги
силуета на града.

Вътре в Кулата на Иисус Христос се разкрива символично пространство, където главната роля принадлежи на светлината и цветовете. Керамичната „кожа“, която го покрива, е визуален спектакъл, представляващ Небесния купол – 12 параболоидни колони свързват архитектурата с духовността и ще превърнат възнесението в емоционално и умозрително преживяване.

Мъглявини, сътвездия, космически прах.

Удивлявам се на цветовете. Сливайки се произволно, те оформят видение за Вселената с хиляди отражения. Не се намирам под сумрачно небе в ясна вечер, а вътре в базиликата Саграда Фамилия.

Керамичната облицовка, покриваща вътрешността на Кулата на Исус Христос, кулминира в небесна арка. Това е една от най-добре пазените тайни в сърцевината на барселонската базилика, чийто строеж започнал преди почти век и половина, а сега е във финалния етап на довършването си. От време на време по някой златен взрив избухва на фона на синьо, пурпурно и оранжево.

Херонимо Бушареу, архитектът, надзираващ тази кула, която е най-високата в храма, ме превежда през лабиринт от скелета, стълби, дървени платформи, метални пътеки и кабели, докато ми обяснява как се е оформила идеята за пресъздаване на Космоса в това пространство: „Проектът на японския художник Ецуро Сотоо има за цел да възпроизведе небето. Напомня на изкачване в стесняваща се тръба, чиито тонове постепенно изсветляват, докато не преминат в безупречно, чисто бяло. Това е пътят към Рая“ – казва той.

Бушареу говори емоционално за всеки аспект от тази кула, изпъстряйки разказа си с технически подробности и измървания, които знае наизуст. В крайна сметка работи по базиликата от 20 години. „Когато пристигнах, в нефа все още валеше дъжд; още не бяхме затворили покрива. Все още не си бях взел дипломата по архитектура, бях студент стажант – казва той с усмивка, – а сега излиза, че ние сме тези, които ще я завършат – нещо, което дори не съм си представял.“

Асансьорът ни изкачва на 45 м над земята и оттук продължаваме да се катерим по спираловидно стълбище през строителен

лабиринт. От време на време някой временен мост или отвор внезапно ни оставя „увиснали“ над Барселона, грейнала на фона на блестящото Средиземно море. Върховете на някои от другите кули, на няколко метра под нас, изглеждат сякаш на една ръка разстояние. За журналист с акрофобия това е трудно изпитание.

Тази е най-високата от 18-те кули, които един ден ще има завършената Саграда Фамилия. Съвременната технология я е направила по-лека, отколкото е предвиждал оригиналният план от XIX в. Вместо да има масивна вътрешност, кулата е тънък, почти кух конус, с централна шахта, в която ще има асансьор. Този дизайн е позволил да бъде украсена с т.нар. Небесен купол – интериорът на кулата, чиято керамична облицовка изобразява произхода на Вселената. Бушареу ми показва как по-тъмните цветове са групирани от едната страна; по-синкавите – от другата; оранжевите – от прилежащите страни, като жив небосвод във вечно движение.

РЪЦЕТЕ, КОИТО БУКВАЛНО СЪЗДАЛИ това керамично небе, принадлежат на Тони и Гульем Кумеля – четвъртото и петото поколение на семейство керамици с международна слава. Те оцветили една по една 50 820-те плочки, които съставляват звездния дизайн. Дни след като видях работата им в Саграда Фамилия, аз пътувам до Гранойерс, на 30 км от Барселона, където семейната работилница се намира повече от век. С влизането ми индустриалното пространство сваля студеното си изражение и се разгръща в гостоприемно, елегантно ателие – атмосфера, в която се усеща любовта към занаята. Светлината се процежда през голям прозорец, който не допуска в това убежище шума от улицата. На едната стена, като

Миналия февруари беше монтирано горното рамо на впечатляващия 17-метров кръст, увенчаващ Кулата на Исус Христос. Два екипа от по 6 души са се посветили на вертикалната работа в Саграда Фамилия, ръководени от Антолин Родригес (вляво, в черно). Работата на тези хора паяци е ключова за строежа на базиликата.

„НЕБЕСАТА РАЗКАЗВАТ ЗА СЛАВАТА БОЖИЯ И ПРОСТОРЪТ ИЗВЕСТЯВА ДЕЛОТО НА РЪЦЕТЕ МУ.“

ПСАЛМ 19:1

постоянно напомняне за семейната традиция, има селекция от произведения на Антони Кумеля, „дядо ми“, пояснява Гилъем – прочут керамик, лауреат на Националната награда за пластични изкуства през 1980 г.

„Закачих на стената детайлния проект на Сотоо и го интерпретирах, сякаш е музикална партитура – казва Тони, имайки предвид хроматичната гама на тази цвetoва симфония. – Идеята ми беше да постигна акварелен ефект.“

Бащата и синът трябвало да измислят система, чрез която да декорират Небесния купол. Плочките имат 30 различни размера, а тези равнобедрени триъгълници са с размери от 3 на 15 до 12 на 40 см. Подредили ги на тезгяха във формата на ромбове, всеки с дължина 10 м. Първо ги глазирали в бяло. После Тони, въоръжен с гъба, напоена в цветна глеч, я изцедил и проследил очертанията на рисунката. „Ние, керамичите, често работим с вързани очи, в смисъл, че първоначалните цвetoве на пигментите, които прилагаме, са много различни от тези, които се получават след изпичането в пещта“ – обяснява той.

Признавам, че след като бях прекарал часове в съзерцаване на Небесния купол, не успях да забележа две еднакви плочки. Тони и Гилъем ме уверяват, че няма такива. „А говорим за 1000 кв.м повърхност, което изискваше три последователни години работа, за да ги боядисаме, освен десетте предишни години, които вече бяхме прекарвали в експерименти – изтъква Гилъем. – Доколкото знам, това е най-голямото керамично пано, правено някога в историята от стените на Вавилон насам.“

Идеята за добавянето на течено злато, което да подчертае някои области, им хрумнала по-късно. Ецуро Сотоо я одобрил ентусиазирано. Те проучили нещата подробно и в крайна сметка пресъздали първичната светлина, генерирана от Големия взрив в момента на създаването на Вселената. Сливането между научното и религиозното послание било постигнато. Истинско техническо чудо е, че всяка плочка е Космос сама по себе си. Свързани в издължените, преплетени ромбове, които оформят 12 колони, те създават такъв ефект, сякаш се намиращ не под небесния купол, а пред него.

Семейство Кумеля изиграло също и водеща роля в завършването на Кулата на Иисус Христос. От 20 февруари върху най-високата точка на кулата блести коронният кръст с четири рамена и тегло 100 т. Скелетът от бетон и неръждаема стомана, слобен в Германия, е облицован в стъкло и бяла глазирана керамика, изработена от това семейство майстори. Предиизвикателството било огромно: формата на кръста изисквала 300 различни части да паснат в рамката. Чрез 3Д принтирани калъпи те моделирали възможните форми. Но изпълнението не било механично. Тук отново виждаме финеса на персийския майстор на миниатюри; те изпробвали около 50 отсенки на бялото, докато открили 15-те, които изглеждат най-ярки на слънчева светлина. И след тази удивителна подробност Гилъем, някак изумен, казва: „Докато си потънал в работа, не мислиш за това. Но когато се разхождаш из Саграда Фамилия, поглеждаш нагоре към кръста и осъзнаваш, че това е излязло от твоите ръце и ще остане там векове наред.“

ВЪПРЕКИ ПОСТАВЯНЕТО НА КРЪСТА базиликата Саграда Фамилия все още не е завършена, но е постигнат финалният ѝ силует. С височина 172,5 м над нивото на улицата кръстът в бъдеще ще бъде специална панорамна точка, достижима чрез стъклен асансьор в кулата. Последната отсечка – малко вертикално поклонение – ще бъде изминавана пеша през

впечатляващо спираловидно стълбище. Ще мине известно време, преди посещенията да започнат, но добавянето на кръста направи Саграда Фамилия най-високата църква в света и най-високата сграда в Барселона.

Антолин Родригес спокойно координира екипите от катерачи, които насочват частите, вдигани с кран, докато бъдат поставени на местата им. На 20 февруари този мъж, който се движи като паяк – грациозно и безшумно, катерейки се по синтетичните въжета, – затвори горното рамо на кръста, завършващ кулата на Исус Христос.

Дори и най-новият писък на технологията не може да отрече факта, че последното църкване на детайл от най-големия кръст в света трябваше да бъде извършено с прецизната чувствителност на човешката ръка. „Това е източник на гордост, защото всичко тук е предизвикателство – казва Антолин. – Преди това има десетки репетиции – като в пиеса. Когато настъпи нощта на премиерата, нищо не бива да се обръква. Преди да го направя наистина, в главата си вече съм сглобил и разглобил кръста поне три пъти.“ С поставянето на снежнобелия кръст Саграда Фамилия се издига още по-високо в безпогрешно разпознаваемия силует на Барселона. Маурицио Кортес е архитектът, надзираващ шпиловете на кулите, „там, където църквата губи каменния си вид и придобива цвят“ – казва той. Но шпиловете не са просто естетичен избор; те са резултат от стриктни изпитания, за да е сигурно, че ще устоят на стихии. Въпреки че има собствен гръмоотвод, кръстът бил подложен на електрически разряди, сходни на тези при бури, и на ветрове, надвишаващи 150 км/ч. „Това е красив елемент, но и технологично постижение“ – казва Маурицио.

МИНАЛИ СА 144 ГОДИНИ от 19 март 1882 г., когато започнал строежът на това, което цяло да се превърне в шедевър на Антони Гауди, делото на живота му и израз на вярата му. Инициативата дошла от Духовното сдружение на Поклонниците на св. Йосиф. Неговият основател, Джузеп Мария Бокабеля,

бил движещата сила зад изграждането на изкупителен храм като почит към св. Йосиф и Светото семейство, който цял да се издига върху парцел, закупен в новосъздадения квартал Ейшампле в Барселона, проектиран като правоъгълна мрежа с широки улици и заоблени ъгли. По онова време общината, където се намирал парцелът, Сант Марти де Провенсалс, все още не била присъединена към Барселона и няколко фабрики и празни парцели оформяли пейзажа.

Архитектът Франсиско дел Вийяр проектирал неоготически храм, каквито били модерни по онова време. Но само година след началото на работата той се оттеглил от проекта, оставяйки като единствено наследство подземната крипта и наченатата апсида. После проектът преминал в ръцете на младия, 31-годишен Гауди, създателя на шарената и революционна Каса Висенс, впечатлила обществото в Барселона, въпреки че като неконвенционален проект породила и противоречия. Той все още не бил създал сградите, които щели да го направят безсмъртен: Каса Батийо, парка Гуел, Каса Мила. Но вече бил демонстрирал обещаващи умения. Архитектурата му била органична. Тя избягвала правите линии и била вдъхновена от природата. Гауди използвал материали, които дотогава се смятали за недостойни, като например ковано желязо или парчета керамика.

Архитектът посветил 43 години от живота си на Саграда Фамилия, като последните 12 – само на нея. Починал на 10 юни 1926 г., три дни след като бил блъснат от трамвай, докато отивал на литургия. Днес, век по-късно, възпоменанията за стогодишнината от смъртта му ускорила завършването на най-представителните елементи на църквата.

Той оставил своя отпечатък от самото начало. Започнал, като отворил прозорци в горната част на криптата, за да прониква естествена светлина. С това поставил основата на онова, което цяло да отличава Саграда Фамилия като „Катедрала на светлината“.

Парцелът, закупен в края на XIX в., бил квадрат със страна 100 м. Сградата нямало какъде да се разширява хоризонтално, затова растяла вертикално. Гауди проектирал религиозен

небостъргач, който не можел да бъде причислен към нито един от известните архитектурни стилове. Стилът просто си е на Гаудì. И това станало идея фикс на строителите, които поели наследството на майстора в годините, тъй като той успял да завърши само малка част от проекта.

Саграда Фамилия нарушава всички правила, характерни за катедралите, въпреки че всъщност е обикновена базилика, понеже не е епископално седалище. Когато строителството ѝ приключи, тя ще има три фасади, осветявани от слънцето през всяка част от деня. Източната, „Рождество Христово“ – в ранните часове; в обедните – горната част „Христос на престола“; а западната – „Страстите Христови“, по зряч. Дизайнерът позволява слънчевите лъчи да заливат и интериора на храма.

Базиликата ще има 12 камбанарии, които съответстват на апостолите, с по четири тънки кули на трите фасади, и още шест кули: над средокръстието – четири, посветени на евангелистите; над апсидата – тази в чест на Дева Мария; а в центъра на комплекса – най-високата от всички, посветена на

Лаия Винайша, отговорник на архива на Саграда Фамилия, показва снимка на базиликата по времето на Гаудì, когато водоливниците на апсидата – огромни каменни охлюви – все още били на земята.

Иисус. Общо 18 кули – нещо, което не е правено досега в нито един друг християнски храм по света.

„ИМА МНОГО ВЕЛИКИ МЪЖЕ, но малцина са гениите. Гаудì е един от тях“ – казва с

изразителния си глас Арманд Пудж-и-Тарек, прочут биограф на Гаудì. Мушвам се в една пролука на натоварения му график, между фризьора и полета му обратно към Рим, където живее. Той ме приема в дома си в Ла Селва дел Камп, град в провинция Тарагона, само на 8 км от Реус, където е роден архитектът. По време на разговора ме изненадва с неизвестен факт: „Въпреки че е съвременна фигура, той е обгърнат от легенди. Например с упоритото твърдение, че максималната височина на Саграда Фамилия е с два метра по-малка от тази на връх Мантжуик, за да не може човешкото творение да съперничи на Божието – не съм открил това в никой от хилядите документи, които съм прегледал“. Твърдението идва от свещеник, който е професор по теология и член на теологичната комисия, която съветва строителния борд на Саграда Фамилия. Това обаче не му пречи да каже: „Небостъргачите, (Следва на стр. 41)

ИЗКУСТВОТО *на* ПОСВЕЩЕНИЕТО

Каталунският архитект Антони Гаудì посветил последния етап от живота си на Саграда Фамилия – върховното постижение в неговата визионерска кариера. В тази специална графична секция можете да се запознаете отблизо с дизайна и строителството на барселонската базилика, както и с изобретателността, технологиите и проектите, които позволили издигането ѝ.

Графики:

ФЕРНАНДО Г. БАТИСТА

и

ПАТРИША ХИЙЛИ

Горе

Този портрет на Гаудì е заснет в началото на 30-те му години, някъде по времето, когато станал главен архитект на Саграда Фамилия.

Вляво

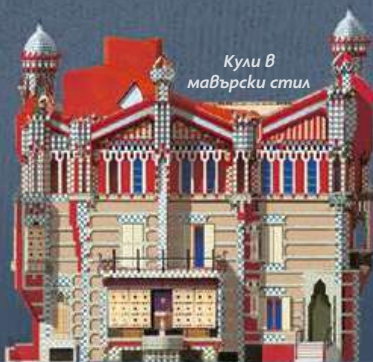
В студиото му в базиликата се пазели детайлни модели, предназначени да дават насока на строежа.

ПЪТУВАНЕ КЪМ САГРАДА

В своята 47-годишна кариера Гаудí осъществил над 200 проекта. Много аспекти от най-емблематичните му сгради могат да се видят в тази прочута базилика.

Сградите са изобразени в приблизителен мащаб

Първата сграда на Гаудí, която е склад, включва някои от типичните за него арки.

Кули в мавърски стил

1 Най Гауду 1878-1883 г.

2 Каса Висенс 1883-1885 г.

ЕТАПИ НА РАБОТАТА МУ

Нагрупване на възхиновение

Гаудí интерпретира популярни исторически стилове, включително мавърската архитектурна естетика.

Преход към органиката

Архитектът преминава от проектиране на възхиновени от готиката сгради към такива, възхиновени от природата.

Едно намерение

Гаудí се съсредоточава само върху Саграда Фамилия – еkleктичната му визия, продължена и след смъртта му.

Гаудí работи по Саграда Фамилия

- Еднофамилен дом
- Жилищна кооперация
- Религиозна сграда
- Градско пространство
- Търговско пространство

6 Епископски дворец 1887-1893 г.

1893 г.: Започва работата по първата фасада на църквата.

Екстериори, възхиновени от замъци с кули и кулички, крият въздушни, изпълнени със светлина интериори.

7 У-ще на Оргена на св. Тереза от Авила. 1888-1890 г.

ЦВЕТНИ ПЛОЧКИ
Флорални мотиви
отразяват
светлината по
различен начин.

МЕТАЛНИ ЕЛЕМЕНТИ
Типични за стила на
Гауди, използвани
тук в декоративна
порта.

Драконовата
порта

Конюшни

3 Ел Капричо 1883-1885 г.

4 Финка Гуел 1884-1887 г.

1883 г.: Гауди става главен архитект
на Саграда Фамилия.

1885 г.: Започнат е параклисът в
църковната крипта.

ТРЕНКАДИС
Мозаечната
техника, използваща
рециклирана
керамика, защитава и
украсява комините.

Изграден от
местен камък

5 Палау Гуел 1885-1889 г.

1892-1893 г.: Гауди проектира мисия в Африка с кули, подобни на тези на църквата.

**ВЕРТИКАЛНО
ПРОСТРАНСТВО**
Извити балкони и
символчни форми
подчертават
екстериора.

Бюстове на
трите светци
патрони

8 Каса Ботинес 1891-1892 г.

9 Каса Калвет 1898-1900 г.

ЧИМКА: FRAU, RECERQUES VISUALS

(Продължение от стр. 30)
издигнати за Олимпийските
игри през 1992 г., са като
джуджета, съпоставени със
Саграда Фамилия.“

През 1893 г., 10 години
след като се присъединява
към проекта, Гауди започва
да издига фасадата „Рож-
дество Христово“. Тя е алегория на радостта
от раждането на Божия син на Земята.
Животни и растения – в ледена пещера,
напомняща на зимния сезон – населяват
този каменен външен олтар.

За множеството скулптурни фигури Гауди
използвал своите работници или жители на
квартала като модели. Иновативното било,
че ги фотографирал в желаната поза, заоби-
колени от огледала, за да може да се сдобие с
перспективите, необходими, за да направи
калъпите за скулптурите.

Фасадата има три портала със скулптурни
групи, разказващи за първите години от
живота на Иисус. Там се появяват най-позна-
тите символи на сцената на Рождество Хри-
стово, като например звездата, която води
вълхвите от Изтока, поставена в оригинална
вертикална позиция. На върха ѝ има кипарис –

Семейството керамици
Кумеля създадо 13 060-те
елемента, покриващи
външната част на кръста
на Иисус Христос, с
помощта на 300 различни
калъпа, направени в
работилницата „Куант“ в
Ла Жонкера, Жирона.

символ на гостоприемство
в каталунската култура – с
накацали по него гълъби. Бебето
Иисус е полегнало деликатно
в кош, използван от строи-
телите – почит към хората,
градили храма.

Осъзнавайки, че това е
работа, която ще надживее

самия него, Гауди побързал да изгради апси-
дата, фасадата „Рождество Христово“ и
първите четири камбанарии като визуално
ръководство за онези, които ще продължат
строителството. До смъртта си той видял
завършена само една от четирите кули – тази
на св. Варнава, но бил оставил достатъчно
ключове за наследниците си да се досетят
какво би трябвало да следва. В работилницата
си оставил модели, чертежи и планове, почти
маниакално педантични в детайлите си. Но
не би могъл да си представи, че 10 години след
смъртта му преврат ще доведе до гражданска
война, в първите дни на която ще избухне гняв
срещу църковния клир, който ще кулминира
в опожаряването на църкви. Саграда Фамилия
не била пощадена. На 20 юли 1936 г. огънят
погълнал криптата, неговото студио и рабо-
тилнищата, където се моделирали елементите,

а повечето документи били унищожени. Как тогава работата би могла да продължи? Настоятелството на базиликата и учениците на Гаудì до голяма степен реконструирали моделите, които бил оставил, като събрали фрагментите, следвайки оцелели снимки на оригиналите. Една от тях, в мащаб 1:10, показвала какви би трябвало да бъдат колоните и куполите. Човек трябва само да ги сравни, за да види, че дизайнът и изпълнението са на практика идентични.

СЕДНАЛ НА ОЛТАРНАТА ПРЕГРАДА до Джорджи Фаули, виждам това с очите си. Главният архитект на Саграда Фамилия идва на този подиум с изглед към главния неф, до огромните хорови галерии, носейки папка под мишница. Той

вади чертежите на самия Гаудì от 1906 г., както и рисунка на Жоан Рубио, един от сътрудниците му, на завършената църква.

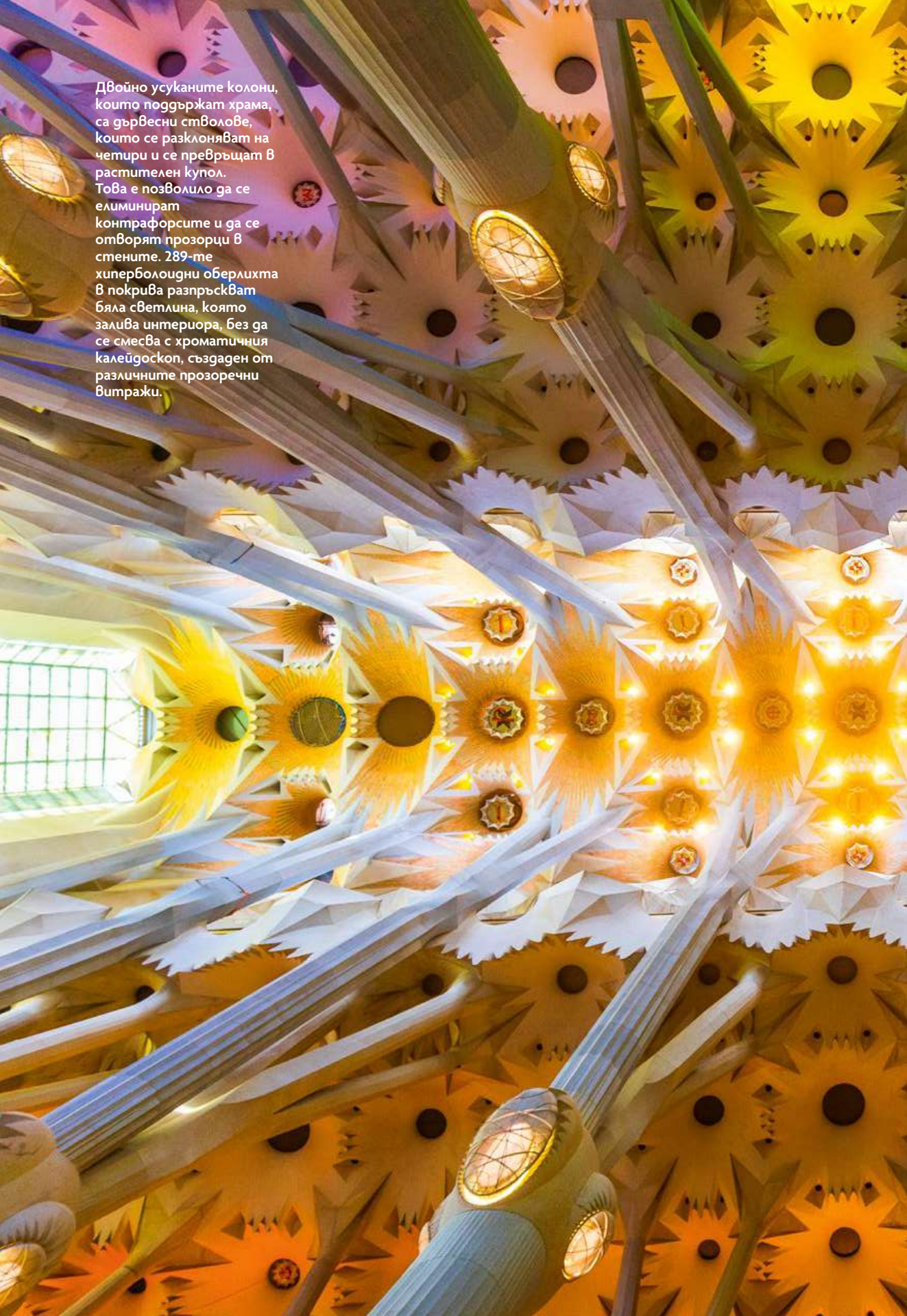
„Видя ли снимката на модела за колоните? – пита той. – Гаудì ги е замислил като гора. Погледни дървовидната им форма.“ Погледът ми следва думите му. И наистина, те са каменно възплазнение на стъбло, което се разклонява на четири и продължава към куполите, оформяйки множество минерални листа, които носят тежестта.

От това портфолио Фаули вади едно просто съоръжение: две дървени окръжности, съединени с ластичи по периметъра си. Задържа ги с две ръце и изкривява всяка в различна посока, за да мога да възприема полегатите линии на напрежение, вървящи в

Тони Кумеля, пионер в употребата на керамични материали в архитектурата, извършва магичното действие на изцеждането на напоената с глеч гъба, за да оцвети Небесния свод (вляво). В работилницата му всичко се прави ръчно – от смесването на пигментите до декорирането на плочките. На тезияха, където бяха подредени триъгълните парчета под формата на ромбове, всеки дълъг по 10 м, той нанесе боята от раз, следвайки цветовия модел, създаден от Ецуро Сомоо. За изработката на този шедевър в сърцето на Саграда Фамилия те направили хиляди опити с пигменти и използвали 34 различни и припокриващи се цветове, създавайки на свой ред безброй оттенъци.

Двойно усуканите колони, които поддържат храма, са дървесни стволоче, които се разклоняват на четири и се превръщат в растителен купол. Това е позволило да се елиминират контрафорсите и да се отворят прозорци в стените. 289-те хиперболоидни оберлихта в покрива разпръскват бяла светлина, която залива интериора, без да се смесва с хроматичния калейдоскоп, създаден от различните прозрачни витражи.

ОКАВАНГО РАЗКРИВА

Екипът на Проекта за пустинака Окаванго управлява няколко плоскостънни канута, наречени *мокоро*, по р. Кубанго, която напредва през западните части на анголските планини.

КОСТАДИН ЛУЧАНСКИ

ТАЙНИТЕ СИ

Вече повече от десетилетие екип безстрашни изследователи проучват с гребни лодки речните системи в Южна Африка. Едва сега откритията им се разкриват в пълните си мащаби.

ТЕКСТ: БРЕНДАН БОРЕЛ

Членове на екипа използват сбруя за шейни, за да теглят мокоро с близо 200 kg научно оборудване и провизии през изгоряло пасище в Ботсвана. „Всяка експедиция поставя нови изпитания“ – казва мениджърът по научната част Гьоц Нееф.

КОСТАДИН ЛУЧАНСКИ

К

КОГАТО ВСЕКИ ОКТОМВРИ дъждовете започнат да се изливат над южните части на Африка, реките, подхранващи делтата на Окаванго, излизат от коритата си и заливат приблизително 28 000 кв.км. Този обширен и флуиден лабиринт от острови, блата и водни птици в пустинята

Калахари свързва три държави – Ботсвана, Намибия и Ангола, като поддържа хиляди растителни и животински видове, както и автохтонните общности, които от хилядолетия зависят от него.

Голяма част от живота в Окаванго продължава да е загадка заради огромните трудности да се ориентираш в този непрекъснато променящ се воден пейзаж. Много райони са недостъпни поради местни табута или неизбухнали мини, останали след близо 30-годишната гражданска война в Ангола. Дори изворите на реките на делтата, според мълвата в далечните анголски

Биологът и Изследовател на *National Geographic* Аджани Коста (в средата), заедно с други специалисти по биоразнообразие, събира проби от водата и растителността по един западен приток на р. Кубанго. Екипът установил, че изворот на басейна Окаванго в Ангола поддържа поне девет различни горски местообитания.

планини, убягвали в продължение на векове на европейските изследователи и картографи.

Там няма ледници, нито пак заснежени върхове и ледени пещери. Тези липси представлявали загадка, чиято екологична важност само се увеличава с непрекъснатото покачване на температурите на континента: как е възможно водите на делтата да текат свободно целогодишно дори през дългия сух сезон?

Преди повече от десет години международна група от природозащитници, държавни чиновници и учени се събрала, за да потърси отговори. С подкрепата на Националното географско дружество те основали бдещия Проект за пуцинака Окаванго. Целта им била двояка: да разберат и опазят истинския извор на една от най-големите сладководни екосистеми в Африка и да документират живота в нея. Усвършенствали техниката си в крачка, като непрекъснато намирали нови начини за пътуване и проучване, и така създали обширен набор от инструменти, който може да вдъхнови нови проби.

За консервационния биолог и Изследовател на *National Geographic* Стив Бойс, водач на екипа, ключово било да открият правилния начин за придвижване. Той от години се занимавал с преброявания на птиците в делтата, затова имал основания да настоява за плоскостните канута *мокор* – доказало се с времето средство, с което местните хора обикалят плитките и заръбстени от тръстики канали, за да ловят риба и дивеч.

Макар по традиция мокоро да се дълбаят от дънери, стандартните модели от фибростъкло позволили на екипа да прекара стотици килограми храна и научно оборудване, докато се плъзгали по водата. Само че при първото пускане на вода в едно езеро в планините на Ангола през 2015 г. възникнало неочаквано предизвикателство. Почти веднага се натъкнали на торф. „Оказа се, че всъщност няма вода, в която да гребем – спомня си Гьоц Нееф, мениджър по научната част. – През първите 10–15 дни на практика само бутяхме нашите мокоро.“

Националното географско дружество, което се е посветило на осветляването и опазването на чудесата на нашия свят, подкрепя усилията на Проекта за пуцинака Окаванго да открие извора на една от най-живнените речни системи в Южна Африка и да документира биоразнообразието в района. През 2021 г. дружеството обедини усилия с „Де Бийрс“, за да разшири работата посредством „Вечното Окаванго“ – партньорство, което цели да подкрепи местните общности и да съхрани близо 53 000 кв.км влажни зони в планините на Ангола, които наскоро получиха статут на влажна зона с международно значение.

Това бил първият от множество трудни уроци. Когато изкарали лодките от водата в Ботсвана след 121 дни полева работа, те били изминали 2400 речни километра и били добавили още една точка в списъка с оборудване: сбруя за шейни, която да им помага да теглят лодките през непреодолимия терен.

Освен това били добавили няколко вида риби към глобалната картотека. Първата мрежа, която екипът хвърлил във водата, изкарала риба ктенопома с поразителна шахматна шарка – неизвестен на модерната

наука нощен вид. (През 2021 г. учениците го нарекли *Microctenopoma steveboyesi* в чест на водача на експедицията.)

След това първо пътуване изследователите се връщали в анголските планини повече от десет пъти, като извършили още шест многомесечни мегатрансекта от по няколко хиляди километра, както и по-фокусирани проучвания и кампании за събиране на екологични и биологични проби. С всяка експедиция те не просто усъвършенствали подготовката и екипировката си, но и развивали изследователските си методи.

От ляво

Екипът си проправя път през наводнен участък на р. Ботети в Ботсвана, която е част от мрежа от водни пътища, обхващаща над 310 000 кв.км.

Нееф (вляво) прецежда риба през винтер – един от множеството инструменти, използвани от екипа за откриването на стотици потенциално нови растения и животни.

Някои измервания на качеството на водата, за които по-рано била нужна лаборатория, сега вече можели да бъдат правени в реално време на терен, а 360-градусова камера на носа на мотокор запечатвала панорамни снимки на всеки 60 секунди с цел създаването на карти. Екипът продължава да използва бинокли на терен и мрежи за улавяне на риби и водни насекоми, но е изпитвал и по-чувствителни инструменти, например направени на 3Д принтер сфери, които се поставят във водата, за да събират генетични следи от организми, най-вече от твърдени и отходни продукти, което загатва какво се крие под повърхността. До момента са идентифицирали повече от 70 вида във водата и на сушата, които са нови за науката, включително една странна тарантула с нещо, наподобяващо сплескан рог на гърба ѝ, както и стотици потенциално нови видове, сред които една антилопа, която трябва да бъде проучена допълнително.

Докато общата картина на биоразнообразието в района постепенно се изяснявала, проектът започнал да следи как системата се променя под натиска на климата и човешката експлоатация. В някои части рибата намаляла заради прекомерен риболов и членове на екипа полагат усилия за създаването на защитени резервати, за да възстановят популациите им.

Измерванията им са разкрили и други дългосрочни притеснения. Когато растителността (Следва на стр. 70)

Лодките мокоро
на експедицията са
натоварени така,
че да има достъп
до необходимите
във водата неща,
като същевременно
са внимателно
балансиран, за да
не се преобръщат.
БОСЕ БОНДА (И ДВЕТЕ)

СТРАТЕГИЧЕСКА ПОДГОТОВКА НА БАГАЖ

За да изследва една от най-големите сладководни екосистеми в Африка, екипът на Проекта за пущинака Окаванго първо трябвало да измисли как да носи над 200 kg научно и лагерно оборудване в една малка лодка. Ето как го натоварили в едно шестметрово мокоро.

A lioness is shown in profile, standing on a forest floor covered with dry leaves. She is looking upwards towards the dense canopy of trees and branches. The lighting is natural, filtering through the leaves.

ПОСЛЕДНИТЕ ЛЪВОВЕ ОТ ГИР

Десетилетия след като почти изчезнала, днес единствената съществуваща популация азиатски лъвове вече не се побира в малкия резерват в Индия, което ги тласка към по-близък контакт с хората и помежду им. И сега какво?

Текст: ШАРЪН ГАЙНЪП

Снимки: СТИВ УИНТЪР

В Националния парк „Гир“ – резерват за диви животни на брега на полуостров в индийския щат Гуджарат – млад мъжки лъв оглежда дърво, което той и семейството му често граскат и оставят миризма, за да маркират територията си.

ТОЗИ ЛЪВ

беше лошо ранен. Изглеждаше като професионален боец – със стари белези, нови граскотини и липсваща козина зад лявото око. По протежение на гърба му зееше прясна рана. Докараха го с линейка в Лъвската болница от индийския Национален парк „Гир“, където се сбил с един от местните мъжкари, вероятно за територия. Беше освирепял, мятал се по решетките и ревел с оглушителна сила.

Медицинският екип бързо го прехвърли в „стягащата клетка“, като събра стените навътре, за да го обездвижи. Наведе глава и ревът му омекна. Главният ветеринар Пареш Вадер си сложи хирургически грехи и бързо вкара система в опашката на лъва, с която инжектира обезболяващи и антибиотици. Хората от екипа му се погрижиха за раните, до които можеха да достигнат, без да бъдат разкъсани, и после го откараха в по-тихо ограждение, далеч от другите лъвове и леопарди на лечение.

Вадер си свали ръкавиците и ни осведоми за ситуацията. Котката щеше да остане за наблюдение в болницата около седмица и после, живот и здраве, щеше бъде върната в парка. Там щеше се присъедини към последните азиатски лъвове в света, които живеят само тук, в западния индийски щат Гуджарат на брега на Арабско море.

Тук обаче не става дума за поредния трагичен разказ за гибелта на някое великоленно животно. Преди век били останали само шепи азиатски лъвове, но изключителните усилия за тяхното спасяване, плюс голямата финансова помощ

Широколистните гори, които се простират през Гир, осигуряват жизненоважно убежище за азиатските лъвове. Някога те тръгнали от крайбрежните гори на Африка, през Гърция и Персия, за да достигнат до Индия още преди 15 000 години.

Млад лъв лежи в сухата трева през особено горещ летен ден. Мъжките лъвчета остават със семейството, докато станат на две-три години, след което заживяват сами.

МАЛКО УБЕЖИЩЕ

Докарани почти до изчезване през XX в., последните останали азиатски лъвове в Индия – субпопулация на *Panthera leo leo* – сега живеят във и около Националния парк „Гир“, където са започнали да се увеличават и да скитат по-нашироко.

на индийското правителство ги върнали почти от ръба на изчезването. Според преброяването през 2025 г. бяха 891. Бъдещето им обаче остава несигурно.

Спасяването на голям хищник като азиатския лъв в най-многолюдната страна на света, дом на 1,5 млрд. души, е изключително сложно. С увеличаването на броя им предизвикателствата се качват с едно ниво нагоре. Около 44% живеят извън защитените зони, като някои скитат из села и градове, прехранват се с добитък, а в редки случаи нападат и хора.

Някои специалисти по дивите животни смятат, че един-един-

ствен катаклизъм – циклон, наводнение, горски пожар или вирус – би могъл да преобърне възстановяването на лъвовете. „Държим всичките яйца в една кошница“ – казва Ядвендраев Джала, бивш декан на Индийския институт за дивите животни, който посветил 30 години на изучаването на азиатските лъвове.

Възстановяването на котките е „голям успех за опазването на природата“ – казва Мохан Рам, по онова време заместник-консерватор по горите в Гуджаратската служба по горите, който работи в Гир от 2018 г. Но заедно с успеха се задава и големият въпрос: какво ще бъде нужно за осигуряването на дългосрочното оцеляване на лъвовете?

МАЛЦИНА ХОРА ЗНАЯТ, че африканските лъвове, които всички познаваме, си имат братовчеди в Индия. Тези „модерни лъвове“ се разделили на отделни родословия преди около 70 000 години. Зоолозите поделят лъвското царство на 11 подвиди, но генетичните данни показват, че са само два: *Panthera leo melanochaita* в Източна и Южна Африка и *Panthera leo leo* в Централна и Западна Африка, както и в една генетично различна популация в Индия – азиатския лъв.

 Националното географско дружество – организация с идеална цел, посветила се на осветляването и опазването на чудесата на света, подпомогна работата на фотографа Стив Уинтър, Изследовател на *National Geographic*, по тази статия.

Някога *Panthera leo leo* тръгнал от крайбрежните гори на Северна Африка през Северна Гърция, Месопотамия и Персия и достигнал Индия преди поне 15 000 години. И където и да отидели тези лъвовете, хората ги почитали, боели се от тях и ги преследвали.

Царят на животните запленивал човешкото въображение през вековете и бил символ на сила, власт, доблест и благородство. По тази причина хилядолетия наред ловът на лъвовете бил бляскаво царско занимание, датиращо още от шумерския период и продължило до модерната епоха с индийските князе и британския Радж.

Индуистите ги почитат от хиляди години. В древните санскритски ведически текстове подобно на кентавър същество, получовек и полулъв на име Нарасима, се появява като възплъщение на бог Вишну. Едно от небесните ездитни животни на индуистката богиня воин Дурга било лъв. А през 1947 г. лъвът се превърнал в национален символ на новата Република Индия.

До ден днешен да видиш лъв се смята за добра полчиба, среща с божественото, и тази история изиграла голяма роля за възстановяването на животното. „Лъвовете от Гир са се научили да живеят с хората – казва Джала, – а хората са се научили да живеят с лъвовете.“

Забележителни усилия и нововъведения в хода на много години предотвратили надвисналата над котката гибел. Индийското правителство създадо защитената област „Гир“ през 1965 г., а през 1975 г. част от нея била обявена за национален парк. Службата по горите събрала голям брой пазачи, за да се справи с браконьерството. От 2019 г. посетителите отделили въвел високотехнологично наблюдение, построил повече болници за диви животни и увеличил програмите с местните общности.

Лъвовете са извлекли полза и от това, че обитават Гуджарат, родния щат на министър-председателя Нарендра Моди, където са огромен източник на местна гордост и приходи от туризъм. Между 2021 и 2024 г. щатските власти заделили над 40 млн. долара за тяхната защита. Общият резултат: след като повече от две десетилетия били с критично застрашен статут, през 2008 г.

Близо 900 000 туристи се стекли в Националния парк „Гир“ през 2024 г., за да се опитат да видят отблизо азиатските лъвове. Основна грижа на властите е да измислят начини за управление на популацията на животните, които живеят в близост до хората.

азиатските лъвове били преместени в групата на застрашените. Тогава новите генетични изследвания ги прекатегоризирали като подвид на *Panthera leo leo*; при последната оценка през 2025 г. лъвовете пак били записани като застрашени.

Някои специалисти по дивите животни като Джала смятат, че ще

бъде трудно комките наистина да бъдат в безопасност, докато живеят в една-единствена област. Тревожен сигнал бил получен през 2018 г., когато силно заразна гана, вероятно разпространявана от бездомни кучета, отнела живота на поне 23 лъва. Същият вирус убил около хиляда лъва в екосистемата Серенгети през 1994 г.

Призракът на болестта пришпорил строежа на специален болничен комплекс за лечение на азиатски лъвовете. Когато е възможно, главният ветеринар Вадер лекува дивите си пациенти – от лъвовете, леопарди и лангури до читали, питони и крокодили – на място. Критичните случаи обаче биват откарвани в някоя от 11-те болници, които функционират и като спасителни центрове.

ПРЕЗ ПЪРВИЯ МИ ДЕН в Гуджарат през декември 2024 г. навлязохме в парка още когато зората изсветли небето. Теренът беше обрасъл с ползящи растения, бодливи акации и почти голи тикови дървета. Сагар Манджария, един от най-добрите следотърсачи в парка и наш водач, се оглеждаше за азиатски лъвове под първите утринни лъчи.

Птичи песни изпълваха вятъра. Гир е чудо на биоразнообразието, дом на цели 338 вида птици, както и на 41 вида бозайници и над 631 растения и

дървета. Стаго читали наблюдаваше тревожно преминаването ни. Забелязахме ято сливоглави александри, диви свине, промъкваща се мангуста и висок розат индийски замбар. Навсякъде бяха накацали и се разхождаха пауни.

Тогава ги видях: лъвица, почти невидима сред жълтите треви, и мъничкото ѝ тримесечно лъвче. Угасихме

двигателя. Лъвицата беше нацрек, но по един царствен начин и почти не ни обърна внимание. На пръв поглед много приличаше на африканските си братовчедки, но после забелязах разликите. Беше малко по-дребна, с характерна коремна гънка, която ми напомняше на увиснала кожа след загуба на тегло, а профилът ѝ беше малко по-издължен.

Бebето скачаше по главата ѝ, дъвчеше ѝ ушите, ближеше ѝ муцуната и дърпаеше потрeпващата ѝ пискюлeста oпашка. Най-сетне тя го перна. Беше около десетгодишна. Загубила едно от двете си малки, което не е необичайно: около 30% от лъвчетата не доживяват да пораснат – казва Джала.

Така че лъвицата беше единствен другар в игрите на своето малко. В продължение на един щастлив половин час те се търкаляха и гониха. После лъвицата замръзна и се заслуша. Изрева, като извиси глас до оглушително кресчендо, преди да затихне до късо гърлено ръмжене. Бавно се отправи към гората и изчезна, а лъвчето припикаше след нея.

Когато се върнах следващия март, срещнахме смайващо голям прайд: четири женски и десетте им малки. Наблизо се въртяха два лъва – единствените, получили имена в тази група: царят Джай и Вееру. Дори след гъстата растителност се виждаше, че опашките им имат по-големи пискюли, а гривите им, макар и по-рехави от тези на африканските братовчеди, демонстрираха запазената марка на азиатските лъвове: тънък гребен от върха на главата до средата на гърба.

Най-поразителната разлика обаче е в това как тези дружелюбни котки организират своите общности. В Африка група мъжкаржи живеят заедно с голямо семейство от женски и малки. В Гир двата пола имат до голяма степен отделни животи. Две или повече лъвици образуват прайд, като от време на време отглеждат и защитават малките си в обща ясла. Това са любящи семейства, които винаги се поздравяват, като допират носовете си или търкат муцуните си, преди да се проснат заедно.

Мъжкарите се сдружават в коалиция от двама до шестима родственика. Те защитават и се възпроизвеждат с няколко прайда, но един мъжкар е върховен господар. Женските също се чифтосват с мъжки от различни коалиции, но за тях това е стратегия за опазването на лъвчетата. Изследванията на Джала показали, че когато мъжкарите не са сигурни кой е баща на котилото, тогава е по-малко вероятно да убият

Туристическа група в Националния парк „Гир“ се радва на рядка гледка: млад мъжкар и женска азиатска лъвица, застанали заедно под дървесния свод. Двата пола рядко контактуват, освен за да споделят плячка или да се чифтосат.

Пейзажът на Гир е и дом на общност от около 4300 полуномади пастистри малдари. Горе три малдарски деца стоят със семейното стадо биволи под леещите се първи мусонни дъждове.

Лъвовете убиват около 2100 домашни животни годишно, поради което властите са установили протокол: парковите пазачи Варша Рамешчандра Парги (най-вдясно) и Сонал Данабай Джотва се срещат с малдарския старейшина Барабай Веджабай Улва, за да предложат обезщетение за разкъсан бивол.

малките. Лъвовете не търпят чуждо потомство.

Лъвчетата ще останат със семейството, докато навършат две или три години. Тогава подрастващите женски се вливат в прайда, а подрастващите мъжки заживяват самостоятелно – учениите проследили един млад мъжкар, който изминал около 106 км за шест месеца.

ЛЪВОВЕТЕ ИМАТ НУЖДА от голяма територия и четирите резервата и националният парк в Гир очевидно се запълват. Понастоящем се смята, че 44% от лъвовете в Гир живеят извън защитените зони,

сред създадена от хората мозайка от обработваеми земи, птища, жп линии, села и градове. За тяхното менажиране е нужна природозащитна парадигма от XXI в.

Стратегиите за следене на дивите животни в Гир включват оборудването на парковите рейнджъри с ръчни цифрови картографски устройства, които им позволяват да геореферират и споделят случващото се в резервата в реално време. За да проверим това от първа ръка, двамата със Стив Уинтър, фотограф и Изследовател на *National Geographic*, прекарахме един ден с Отдела за високотехнологично следене в Гир – в климатизиран кораб майка с компютри, дискове и големи монитори. Научният сътрудник Лахар Джала ни показа как денонощно следят шест лъва, които са снабдени с джипиес яки. Щракаше с мишката по ГИС карти, покрити с криволичеещи многоцветни линии, които показваха къде ходят котките, къде живеят и по кои коридори се движат. Това е жизненоважна информация, необходима за опазването им и за патрулите.

Освен това членовете на техническия екип съставят „Фейсбук“ на лъвовете от Гир. Те използват изкуствен интелект, за да идентифицират отделните животни по снимки, като анализират техните уникални вибрисови петна (петънцата на мустациите по муцуните им), лицеви белези или други признаци. Към декември 2025 г. са каталогизирали 354 лъва, около две пети от цялата известна популация.

Също така горската служба наблюдава и критичен участък от магистрала край парка. Когато оптични или термални камери засекат животни в съседство, светодиодни дисплеи предупреждават шофьорите да намалят. Сензори измерват скоростта на всяко превозно средство и я показват заедно с регистрационния номер на екран край пътя. Охранителни камери наблюдават в реално време входовете и изходите на парка. Джипиес система следи всеки туристически джип за сафари в парка. А в 300 села платени информатори изпълняват ролята на очи и уши. Изглежда в Гир всичко се следи.

Властите са в процес на обявяване на „екочувствителна зона“ около националния парк и трите резервата, която да действа като буфер – да забранява минното дело, заводите и замърсяването, като в същото време позволява движението на животни.

Голям прайд от три лъвици
и 10 лъвчета се шляе из Гир.
През последните години
съчетанието от новаторски
мониторинг и техники за
управление допринася за
опазването на близо 900
азиатски лъва в района.

NATIONAL GEOGRAPHIC CONTENT

PRESIDENT Courteney Monroe

EXECUTIVE VICE PRESIDENT Tom McDonald

EDITOR IN CHIEF Nathan Lump

EXECUTIVE EDITOR Geoffrey Gagnon

HEAD OF CREATIVE Paul Martinez

HEAD OF VISUALS Alex Pollack

HEAD OF DIGITAL Alissa Swango

EDITORIAL DIRECTOR, INTEGRATED STORYTELLING Sadie Quarrier

VICE PRESIDENT, EDITORIAL OPERATIONS Oussama Zaher

INTERNATIONAL EDITIONS

EDITORIAL DIRECTOR Amy Kolczak

PHOTO EDITOR Leigh Mitnick

PRODUCTION EDITOR Ariana Pettis

EDITORS

ARABIC: Masoud AlHosani. BULGARIA: Tatiana Grigorova. CHINA: Tianrang Mai.

CZECHIA: Barbora Literová. FRANCE: Emmanuel Mounier. GERMANY: Claudia Eilers. HUNGARY: Péter Lugosi.

INDONESIA: Didi Kaspi Kasim. ISRAEL: Noam Sharon. ITALY: Marco Cattaneo. JAPAN: Shigeo Otsuka.

KAZAKHSTAN: Yerkin Zhakipov. KOREA: Junemo Kim. NETHERLANDS/BELGIUM: Bram Mullink.

POLAND: Lukasz Zaluski. PORTUGAL AND SPAIN: Gonçalo Pereira. TAIWAN: Yungshih Lee.

THAILAND: Asira Panaram.

Copyright © 2026 National Geographic Partners, LLC | All rights reserved. National Geographic and Yellow Border: Registered Trademarks ® Marcas Registradas.

NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY

Националното географско дружество е глобална организация с идеална цел, която използва силата на науката, изследователските експедиции, образованието и завладяващите истории, за да разкрива и опазва нашия Вълшебен свят. От 1890 г. насам дружеството разширява границите на откривателството и инвестира в гръзки хора с новаторски идеи, като е финансирало над 14 000 работни проекта, обхващащи всичките седем континента.

ВЯРВАМЕ, ЧЕ КОГАТО ХОРАТА РАЗБИРАТ СВЕТА ПО-ДОБРЕ, ГИ Е ГРИЖА ПОВЕЧЕ ЗА НЕГО.

NATIONAL GEOGRAPHIC БЪЛГАРИЯ

РЕДАКЦИЯ

ЗАМ. ГЛАВЕН РЕДАКТОР Татяна Григорова

РЕДАКТОРИ Демелина Иванова,

Маргарит Дамянов

РЕДАКТОР КООРДИНАТОР Виолета Ненова

ОНЛАЙН РЕДАКТОР Ани Манева

ДИЗАЙН И ПРЕДПЕЧАТ Ваня Кирилова

КОРЕКТОР Цветана Георгиева

НАУЧНИ КОНСУЛТАНТИ

АСТРОНОМИЯ: Таню Бонев

БОТАНИКА: Димитър Пеев

ГЕОГРАФИЯ: Елеонора Николова

ГЕОФИЗИКА: Бойко Рангелов

ЗООЛОГИЯ: Диана Златанова

ИСТОРИЯ: Стоян Николов

МЕТЕОРОЛОГИЯ: Петър Сумеонов

РЕКЛАМА: e-mail: sales@sbb.bg

АБОНАМЕНТЕН ЦЕНТЪР: 0800 12321; 02/401 6849

ПЕЧАТ: „БУЛВЕСТ ПРИНТ“ АД

ХАРТИЯ ТЯЛО:

СББ МЕДИА

УПРАВИТЕЛ:

Димитър Друмев

ОПЕРАТИВЕН ДИРЕКТОР:

Богдана Чернозорова

ДИРЕКТОР СЪБИТИЯ И СПЕЦИАЛНИ

ПРОЕКТИ:

Мариана Жабинска

ДИРЕКТОР РЕКЛАМА: Елена Ангреева

МЕНИДЖЪР ПРОИЗВОДСТВО:

Тони Туйков

МЕНИДЖЪР КНИГОИЗДАВАНЕ:

Виолета Изгова

ДИСТРИБУЦИЯ: Ваня Златанова,

Георги Атанасов

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА:

ул. „Отец Пауций“ 15, 1303 София

тел.: 0895 016 879

e-mail: nationalgeographic@sbb.bg

По лиценз на National Geographic Partners LLC,
Washington D.C. USA

Издава „СББ МЕДИА“ ЕООД/SBB MEDIA,

с съседилище и адрес на управление:

1303, София, ул. „Отец Пауций“ № 15,

Лица по чл. 7а, ал. 1 от ЗЗДПДП:

Димитър Друмев

Мира Друмева-Иванова

За контакти с Абонаментния център

на „СББ МЕДИА“ ЕООД:

– тел. **0800 12321** (безплатно от цялата страна) и

02/401 6849 – В работни дни от 10,00 до 18,00 часа

– **abonamenti@sbb.bg**

– **www.nationalgeographic.bg**

Електронен магазин: **www.sbb.bg/shop**

Никаква част от това издание не може да бъде

копирана, възпроизвеждана и публикувана без

изричното съгласие на „СББ МЕДИА“ ЕООД.

Редакцията не отговаря за съдържанието на

публикуваните реклами, не рецензира и не връща

непоръчани материали.

Цена: 3,49 € / 6,83 лв.

НАД 326 000 ПРИЯТЕЛИ ВЪВ ФЕЙСБУК

National Geographic Magazine България

@NatGeoMagazineBulgaria